"אסור להתנתק, חייבים להישאר מחוברים"

יעקב גולדרייך ז"ל

יעקב גולדרייך ז"ל בגינת בית הכנסת — צילום: רינת טואיטו

ר' יעקב גולדרייך, זקן הקהילה, נפטר בגיל 104. במלאת לו 100 שנים התראיין ל"ידיעות אחרונות" יחד עם שני בני 100 נוספים. נושא הכתבה היה "הסודות שלנו לאריכות ימים". כשנשאל לסודו השיב ר' יעקב במילים הבאות: ***"אסור להתנתק, צריך להיות מחובר למשהו ולמישהו. החיבור היומיומי הזה שלי לבית הכנסת ולחברים משם הוא הכוח שלי".***

"חיבור כזה" - כותבת חנה בן-כוכב לזכרו -"אינו אמיתי ואינו מאריך ימים אם אינו הדדי. גם אתה ר' יעקב היית הכוח שלנו. בלימוד תורה, בהשתתפות קבועה בשיעורים רבים, בעידוד להשתתף בתפילות, בנדבנות רחבת לב שבאה מאהבה, אחווה וחברות יוצאי דופן עם חברים רבים בקהילה. אתה ר' יעקב היית הכוח שלנו". ר' יעקב גולדרייך ז"ל, יקיר קהילת "גבורת מרדכי" נולד בעיר לודז', עיר ואם בחיים היהודיים בפולין שבטרם המלחמה. הוא התחתן בגיל צעיר, יחסית. את כלתו, שרה-ביילה בת השכנים, הכיר מילדות. בהמשך נולד גם בנם הבכור והיחיד, ושמו אברהם. ב-1939, עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, הפך גטו לודז' לאחד הגטאות המרכזיים בפולין. יעקב, ביילה ובנם מצאו עצמם מאחורי החומות. כבר בגטו מתו רבים מבני משפחתו הרחבה. בהמשך, התגלגלו יעקב ומשפחתו בין מחנות ריכוז שונים. מי מהם שלא נספה בגטו, מת בטרבלינקה ובאושוויץ. זה היה גם סופם של ביילה ואברהם. השחרור הגיע רק שבוע אחד לפני תום המלחמה. את השואה שרדו רק אחיו - שעלה ארצה לפני המלחמה וניצל - והגיס. ר' יעקב נותר לבד והיה פעיל בסיוע לניצולים. הוא פעל במסגרת הג'וינט ואונר"א. במכתב שכתב לו אחיו, יעץ שלא יעלה ארצה באחת מאוניות המעפילים. הסיבה: הבריטים עוצרים את הספינות ומגלים את המעפילים למחנות בקפריסין. הוא הציע לו לנסוע לארה"ב ושם להמתין להזדמנות לעלות ארצה. בינתיים, כך כתב, יוכל לעסוק בנושאים חשובים ולעשות לביתו.

ר' יעקב הגיע לניו-יורק בעזרת הג'וינט. הוא היה פעיל במסגרת הצעירים הדתיים של "הפועל המזרחי" ועבד בעבודות זמניות משום שלא ידע אנגלית. זמן קצר לאחר בואו, פגש צעירה יהודיה בשם איידה. היא התנדבה ללמד אותו אנגלית. בהמשך, התאהבו והתחתנו. לאחר שלמד אנגלית, קיבל ר' יעקב עבודה מסודרת במשרד. בני הזוג ביקרו בארץ מספר פעמים. בשנות ה-70' החליטו לעלות ארצה. יעקב קיבל משרה בסניף בנק המזרחי ברמת-גן. הוא עבד בבנק עד צאתו לגמלאות. באותה עת הצטרף עם רעייתו לקהילתנו. שניהם היו פעילים בחיי הקהילה ותרמו לבית הכנסת. את רעייתו הוא מתאר כאישה מאוד מוכשרת, שעבדה כרואת חשבון בחברת "הרץ". אלא שאיידה סבלה ממחלת לב ולא האריכה ימים. היא נפטרה בל"ג בעומר תשמ"ו. יעקב המשיך לחיות בתוכנו וכאמור היה פעיל ומעורב מאוד בחיי הקהילה. לדבריו, חש כי בית הכנסת "גבורת מרדכי" הוא ביתו.

חנה בן כוכב הודתה בשם הקהילה לאחיינים של יעקב שליוו אותו: "ניצה ומנחם, האחיינים היקרים שבהעדר ילדים שימשו ליעקב כילדים. מסירותכם ליעקב נגעה ללב ואנו מחבקים אתכם בתודה". חנה הודתה גם למטפל: "ג'וני יקר, אתה אדם מיוחד ומסירותך ליעקב כמטפל לא ידעה גבולות, גם בזמנים קשים, ואנו מעריכים אותך מאוד".

חנה בן-כוכב וי. ארגמן

תנחומים

- למייק גיא על פטירת אחיו ● למש' גנץ על פטירת חברנו אליעזר גנץ ● למשפ' לוי על פטירת חברנו עזרא לוי ● למשפ' גולדמן על פטירת חברנו חיים גולדמן
- קהילת גבורת מרדכי מרכינה ראש עם הסתלקותו של זקן חבריה, ר' יעקב גולדרייך.

שהשמחה במעונם זר ברכות למזל טוב

ברכות להולדת נינים/ות ● למאיר ביר להולדת הנינה ● למשפ' קוטנר שמעון ורות להולדת הנינה ● ליוכבד אורון להולדת הנינה ● למשפ' הירש להולדת הנין

ברכות להולדת נכדים/ות ● למשפ' לקס להולדת הנכד ● למשפ' ועקנין להולדת הנכד ● למשפ' מידד להולדת הנכד ● למשפ' הרב וסרמן להולדת הנכדה ● למשפ' שטרן אלון ויהודית להולדת הנכדות ● למשפ' שטרן יהודה וזהבה להולדת הנכדה

ברכות לבר/בת מצווה ● לחן סהר בת המצווה ולמשפחתה ● לליאור עובד בר המצווה ולמשפחתו ● למשפ' פרידמן ולבר המצוה של הנכד

ברכות להולדת ילדים/ות ● למשפ' ון סטרטן להולדת הבת ● למשפ' שרון להולדת הבת

ברכות לנישואין ● למשפ' ארגמן לנישואי הבת מיכל

לרב אברהם וסרמן ולר' צבי הירש
ברכות חמות לחברי קהילתנו זוכי הפרס לספרות תורנית של עירית רמת גן.

חודש בחודשו

בְטאון **"גבורת מרדכי"** בית כנסת ומרכז קהילתי תורני

בס"ד ג' באדר א' - תשע"ו // גיליון **278** // רח' הרצוג 32 גבעתיים // gvuratmordechai@013net.net // www.gvurat-m.org

מערכת: איילת סקסטין, יוסף ארגמן, רוזי פינקלשטיין, מיכל פרישטיק, יחזקאל פרנקל // **צלמת:** רינת טואיטו // **עיצוב:** אורלי אליאס

אלדן מידן הוא היו"ר החדש של עמותת ביה"כ גבורת מרדכי. עו"ד גידי פרישטיק היו"ר היוצא סיים כהונה מוצלחת בת ארבע שנים והעביר את השרביט ליו"ר החדש.

עמירם סבן ומלכה ניוסטדטר הם שני החברים החדשים שנבחרו לשמש כחברי מועצת העמותה. אלדן מידן שימש עד כה כמזכיר העמותה. הוא גדל בשכונת תל-גנים בגבעתיים, הוא בעלים של סוכנות ביטוח גדולה ומשמש כסגן אלוף במילואים בפיקוד הצפון.

בישיבת הנהלת העמותה, שהתקיימה בי"ג בשבט, סיכמו הנוכחים את ארבע שנות הפעילות של גידי פרישטיק ואיחלו הצלחה רבה ליו"ר החדש. בסכמו את הקדנציה הודה גידי פרישטיק ל"חברים העוסקים במלאכה" והוסיף: "באופן אישי אני מסיים קדנציה של ארבע שנים בסיפוק רב על עשייה שכולה הייתה בזכותכם. אני חייב לומר לחברים המצטרפים החדשים, עמירם ומלכה, כי אנו בהחלט זקוקים לאנרגיה חדשה ולכוחות מחודשים. חלק מהחברים, הממשיכים בפעילות, עושים זאת כבר תקופה ארוכה ואני בטוח שהצטרפותכם תביא לרענון ולפעילות חדשה.

היו"ר היוצא: גידי פרישטיק

היו"ר הנכנס: אלדן מידן

חילופי גברי

הנהלה חדשה לעמותת גבורת מרדכי

יו"ר	מזכיר העמותה	יו"ר ועדת ביה"כ	יו"ר ועדת הכספים	גזברית	יו"ר ועדת בניין	יו"ר ועדת התרבות
אלדן מידן	אלעזר יפה	חיים מרקוזה ואריה טימנס	ארז קוטנר	ברברה ברקוביץ	עוז עזריה	אליהו (ארני) ארנפלד

"בארבע השנים החולפות, מלבד תפעול שוטף של בית הכנסת בימי חול, בשבתות ובמועדים השתדלנו להוסיף על הקיים בכל תחום. בתחום ועדת בניין, מלבד התחזוקה שבתחילה צלעה מעט, השתפרנו, הפקנו לקחים בנושא הניקיון ומזה זמן המצב די סביר.

"ביצענו לא מעט פרויקטים ובהם: חיזוק המבנה ושיפוץ הגג במימון העירייה ומדור מורשת ישראל; שיפוץ יסודי של השירותים בבית אהרון; הנגשה לנכים מצד הרחבה-תרומת חברנו מאיר ביר; התקנת מזגנים חדשים, תרומת חברנו יגאל סבג; הרכבת חלונות דקורטיביים בעזרת נשים - תרומת חברתנו לאה עזרא; ולאחרונה ממש - שיפוץ תקרת המבואה והתקנת תאורה, תרומת משפחת פרל. כמובן שבכל הפרויקטים היה מעורב מטעמנו משה בורשטיין ואנו חייבים לו תודה גדולה.

"מאידך, טרם הצלחנו להשלים את פרויקט ההנגשה לאולם בית-אהרון.

העירייה נטלה על עצמה באמצעות חברת "יעד" לבצע את הפרויקט כחלק מהמחויבות שלה למבני ציבור. התקיים מכרז אך לצערנו הביצוע מתעכב. יחד עם רחל גיא, האחראית על הפרויקט, אמשיך לדרבן ולעקוב עד השלמת הביצוע.

"בנוסף, עומדת על הפרק הקמת כיתת לימוד, שתשמש גם כמשחקיה לפעוטות.

המשך בעמ' 2 »

זה יוצא וזה בא/
המשך מעמ' 1 »

נביא לדיון הצעה מגובשת עם חלופות. בתחום פעילות התרבות: ועדת תרבות ארגנה מספר רב של אירועים, תוך דגש על איכותם. בין השאר חזינו במופע של יונתן רזאל, מופע של ג'קי לוי, ערב לציון פטירת הרב הרצוג בהשתתפות ראש האופוזיציה, וכן ערב הצדעה למייסדים כולל סרט על הקהילה. התקיימו הרצאות של סופרים כמו חיים באר ואמונה אֵלון, ערב על "הנסיך הירוק", ערב בנושא "לרוץ מהלב" עם ד"ר עמי שינפלד ועוד. כמו כן קיימנו שבתות קהילה בעכו ובפוריה, כולם ברמה גבוהה.

"ביטאון הקהילה, "חודש בחודשו", מהווה יותר ויותר "מדורת שבט" ויוצר דבק קהילתי. הוא ערוך בצורה מקצועית ומושכת. גם אתר האינטרנט שערוך בטוב טעם מזה שנים משמש כלי חשוב ביותר בקהילה.

"הספרייה חודשה באגף חדש ובו כתבי עת ממדעי היהדות והמשפט העברי. נרכשו גם ספרי ילדים ולשמחתנו נעשה בהם שימוש רב. הקמנו ועדה חדשה, "קהילה תומכת", המטפלת במקרים הדורשים סיוע והברכה שורה בפעילותה הסמויה מהעין. שתיים מחברות הקהילה מנהלות את הוועדה ומסתייעות בעובדות סוציאליות נוספות, גם הן מתוך הקהילה. ועדת הצדקה עשתה לפני כשנה רביזיה חשובה בעניין קביעת הזכאות לתמיכה.

"חשוב לציין את הפעילות האיכותית שנעשית במועדון "אחיעזר" לטובת השכבה המבוגרת בקהילה וגם את פעילות עמותת "מרחביה" בפעילויות שונות במהלך השנה לטובת ילדינו ונכדינו. אנו מודים גם לחברי ועדת הבחירות שעמלו על גיבוש רשימת החברים המצטרפים למועצה.

"לסיום, אבקש להציע לממשיכים שני דגשים שלטעמי נחוצים בהובלת הקהילה: האחד נובע מהמצב הדמוגרפי והתמעטות השורות. עברנו שנה בכלל לא פשוטה ונפרדנו מלא מעט חברים. עלינו להמשיך ולשקוד על הבאת מעגלים נוספים לבית הכנסת ומצד שני אסור לנו לוותר על אף אחד. חייבים לגזור על עצמנו להכיל את כולם ולהימנע, ככל הניתן, מלהיכנס למחלוקות. עלינו לברוח מהמחלוקת כמו מאש.

"הקהילה התברכה ברב קהילה מהשורה הראשונה. לא בכל קהילה יש רב ותרומתו של הרב לקהילה ידועה וברורה. רב הקהילה הוא המוביל את הקהילה בצד הרוחני ועלינו, המועצה, להוביל את הקהילה בנושאים הגשמיים, תרבות וכו'. יש לטעמי לקיים הידברות פתוחה וקבועה עם הרב, כי תיאום הציפיות וסנכרון העבודה המשותפת קריטיים לפעילות שלנו".

אליהו ארנפלד (ארני) הודה לגידי פרישטיק בשם חברי המועצה ואמר בהתרגשות: "גידי, תודה גדולה לך על ארבע שנים גדושות בהן הענקת כל כך הרבה לקהילה, נתת דגשים חדשים וחשובים בהרבה תחומים. תבורך".

ארז קוטנר הוסיף ואמר: "היום צריך לעמול על שמירת הסטנדרט הקיים ולא לרדת ממנו". היו"ר החדש, אלדן מידן, ביקש מראשי הוועדות להעביר להנהלה בהקדם את בקשות התקציב שלהם לשנת 2016.

י.א.

חדשים במועצה

עמירם סבן ומלכה ניוסטדטר נבחרו למועצת העמותה

בחירות למועצת העמותה, שהתקיימו בראשית חודש ינואר, הצטרפו למועצה שני חברים חדשים: מלכה ניוסטדטר ועמירם סבן.

מלכה, החברה בקהילה כ-20 שנה, היא מדריכת כלות מוסמכת, מתנדבת בהדרכת כלות וזוגות בארגון "צהר", וכן מעבירה סדנאות להורים בגישת "שפר". בעבר שירתה במועצה ובוועדת בית הכנסת, ויש לה עניין מיוחד בשיפור מצבה של עזרת הנשים וחוויית הנשים בבית הכנסת.

מלכה הצטרפה לוועדת בית הכנסת כדי לשמש נציגת הנשים. מבחינתה התפקיד כולל דאגה למצבה הפיזי של עזרת הנשים, ניקיון, ואספקת ספרים נכונים לכל חג וכו'. מלכה תשרת גם בוועדת בניין כי לעתים יש עניינים המשותפים לשתי הוועדות. "מדובר באחד העניינים המשמעותיים לעתיד הקהילה", אומרת מלכה. "הבניין המפואר שלנו זקן ודורש המון ואני רוצה להיות חלק מהחשיבה והתכנון שיאריכו את ימיו".

עמירם סבן, שגדל ביישוב מחולה שבבקעת הירדן, הגיע לקהילה לפני כ-8 שנים מן היישוב עלי. הוא נשוי לבת הקהילה ציפי (לבית לבנברג), אב ל-6 ילדים ועוסק בחינוך. הוא הצטרף לוועדת בית הכנסת וייקח חלק גם בוועדת תרבות, תוך התמקדות בילדים ובלימוד שיעורי תורה.

רוזי פינקלשטיין

מדוע בא אדם לבית הכנסת?

על קהילה, ברית, אחריות ושמחה

- הרב אברהם וסרמן -

מה מניע אדם לבוא לבית-הכנסת? לשאלה זו יותר מתשובה אחת. יש מי שמרגיש מחויבות הלכתית, יש המרגיש רצון לקרבת-אלוקים השוכן במקדש-מעט, יש שייהנה מן המפגש החברתי, יש מי שכמה סיבות מאחוריו, ויש מי שממשיך מנהג-אבות ולא מקדיש מחשבה לשאלה זו. היקף ההשתתפות בתפילות ובלימוד הינו תוצאה של חוזק המניע ועוצמתו.

אך אלה הן סיבות פרטיות הנוגעות לאדם עצמו. קודמת להן סיבה שורשית ויסודית, שמשמעותה חורגת הרבה מעבר לאדם הפרטי. זו האחריות לציבור והברית הנקשרת עמו.

אף שבחירת מקום מגורים נובעת מסיבות שונות, והציבור הנאסף לבית-כנסת מגיע לכאורה במקרה, כיון שהוא גר בסמיכות מקום, הרי שההלכה רואה את היחיד כאחראי גם לכלל הציבור. ברית שאינה מפורשת, אך חזקה יותר ממסמך כתוב, נכרתת בין חברי הקהילה, לקיים את מקדש-המעט שלהם. ההלכה מחייבת את היחיד לשלם עבור בניית בית כנסת "עיר שאין בה בית-כנסת, אפילו המיעוט יכול לכפות את הרוב לשלם את הוצאות הבניה"! (ע"פ חושן-משפט, סי' קסג, א). חיובו של היחיד אינו מסתיים בעצם בניינו של בית הכנסת, שהרי אין משמעות לבניין ריק. היחיד, הוא הנושא גם בעול תפקודו של בית-הכנסת: "אם יש מנין מיושבי העיר כופין לשכור חזן". לא זו בלבד, אלא שאינו חופשי ללכת לדרכו אם בכך יתבטל המניין:

עיר שאין בה אלא עשרה ואחד מהם רוצה לצאת בימים הנוראים - מחייבין אותו להישאר או לשכור אחר במקומו... ושכר החזן על היוצאים כעל הנשארים. וכן במקום שאין מנין תמיד בבית הכנסת כופין זה את זה בקנסות, שיבואו תמיד מניין לבית הכנסת שלא יתבטל התמיד (אורח-חיים, סימן נה, סעיפים כא-כב).

חשיבות של מקום באה לידי ביטוי במשנה הקובעת "איזו היא עיר גדולה? כל שיש בה עשרה בטלנין" (משנה, מגילה, א). בטלנין - בני אדם כשרים הבטלים ממלאכתם לעסוק בצרכי ציבור ולהקדים לבוא לבית הכנסת, כדי שיהיו מצויין עשרה לעת התפילה ומתפרנסים משל ציבור (רש"י ב"ק פ"ב). לא מספר תושבי העיר קובע את היותה "גדולה" אלא קביעות חיי-הקדושה שבתוכה.

הציבור משלם ל"עשרה בטלנים" כדי שלפחות יהיה מניין קבוע, שאם לא כן - יש עליו ביקורת חמורה. "בשעה שהקב"ה בא לבית הכנסת ולא מוצא שם עשרה - מיד הוא כועס, שנאמר: מדוע באתי ואין איש, קראתי ואין עונה" (ברכות ו, ב).

אחריות וחובה אלו הן ביטוי לברית הקיימת בין הפרטים בעם-ישראל, ומבטאות את הכלל "כל ישראל ערבין זה בזה". לא רק חובה יש כאן. זכות גדולה היא, להיות מזכה הרבים, ולתרום תרומה משמעותית להשראת שכינה בבית-מקדש מעט, ולהציב את חיי-הרוח במרכזו של יישוב יהודי באשר הוא.

אף שההלכה לא מרחיבה את האחריות והברית שבין היחיד לקהילתו גם בנוכחות בשיעורים - מן המפורש נלמד על הסתום. והלא דברים קל-וחומר: ומה תפילה שהיא חיי-שעה הטילה ההלכה אחריות על היחיד, תורה שהיא חיי-עולם על אחת כמה וכמה. בקהילתנו שיעורי-תורה רבים, אשר במשך שנים רבות מספר חברים רב היה פוקד אותם, החל מן השעה 6.30 בבוקר ועד 21.00 בערב. בשיעורים בשש וחצי היה משתתף יותר ממניין אנשים, ורובם הגדול יצאו מיד אח"כ לעבודה. בשיעור דף-יומי, שפתחנו לפני למעלה מעשור, השתתפו בכל ערב כחמישה עשר איש, רובם לאחר יום עבודה. בשנים האחרונות, עקב הידלדלות מספר החברים הוותיקים - חלק מן השיעורים נתבטלו (שיעור פרשת שבוע בימי חמישי בבוקר, שיעור תנ"ך בימי ראשון בבוקר, ולאחרונה גם השיעור בסעודה שלישית), ולחלקם מגיעים מעט מאוד לומדים. לא פעם נחמץ הלב כאשר בשיעור נוכחים לומד אחד או שניים...

ציור אלכס לוין

מגידי השיעורים - ואני בתוכם - ממשיכים ללמד למרות זאת, כדי לא לבטל את המסורת המפוארת שלנו. אך כפי שהדברים מתנהלים כעת - העתיד אינו מבשר טובות בתחום זה. אפילו המניינים שעד לא מכבר היו מלאים מתפללים - נידלדלו מאוד. קרה לאחרונה שלתפילת מנחה לא היה מניין כלל, ולשחרית המתינו זמן רב לבואו של ה"צענטער".

זה הזמן של כל חבר בקהילה, ובייחוד של הדור הצעיר יותר - לתת את מרצו וזמנו, מתוך תחושת מחויבות והתגייסות. מחויבות להמשכיות המפעל החשוב של תורה ותפילה, למען הציבור ולמען הדורות הבאים. התגייסות של כל אחד ואחד למשימה שיש בה מאמץ, ושינוי הרגלים, אך היא ביכולתנו אם רק נרצה. מי לשיעור שבועי, מי לדף יומי בבוקר או בערב, מי לכולל יום השישי, או ליום רביעי, מי לשחרית, למנחה או לערבית. אף שבאנשים עסוקים עסקינן - זמן הוא פונקציה של סדרי עדיפות, כידוע. לכשתוגדר משימה זו במקום גבוה בסולם - יימצא לה הזמן.

תודעת הברית והאחריות, יביאו ללא ספק גם להנאה ולסיפוק, שהרי דברי תורה "מתוקים מדבש ונופת צופים", כדברי המשורר בתהלים. על התפילה אנו קוראים את הכתוב "ואני קרבת אלוקים לי טוב". שעה גורלית היא לנו, בל נקל בה ראש. בל נחמיץ אותה. ■

האירוח הפך למסורת

רינה קרול עם אחד מילדי "קו לחיים" *צילום מתוך דף הפייסבוק של "קו לחיים"*

לפני כחודש הגיעו לבית הכנסת ילדי "קו לחיים" לשבת כיף שכללה פעילות מהנה וסעודות משותפות בבית אהרון ואירוח אצל משפחות. האירוח כבר הפך למסורת בקהילה ועל הצלחת השבת יבורכו המארגנים דנית עוזיאל, ליאל כהן ורחלי קרול והמשפחות המארחות: אלג'מיל, קרול, ברקוביץ-עוזיאל, באומל, יפה, כהן, זרם, נוי, סבן, עזריה, סהר, פרישטיק, עובד, גולדשטיין, רוטנברג, שרון, אלמגור, ברנט, ויסמן, טוכפלד ופיליג (מרמת חן).

ניחוח קדושה

לאחרונה ראה אור בהוצאת אוניברסיטת באר-שבע ספרה של הרבנית נאוה וסרמן. הספר מבוסס על עבודת הדוקטורט שלה שעסקה בנושא הזוגיות בחסידות גור. שם הספר הוא "מיַמי לא קראתי לאשתי", והוא מיועד הן לחוקרים והן לקהל הרחב. הספר כתוב בשפה בהירה וקולחת, וכולל ציטוטים נרחבים מדברי מרואיינים מקהילת חסידי גור

- איילת סקסטין -

נאוה וסרמן מגדירה את נושא הספר כ"קדושה, במובן של פרישות מינית". היא מגדירה את חסידות גור כחברה שעושה הרבה מעבר למה שההלכה דורשת ממנה בתחום הזה. זו חברה המתבססת על תפישת עולם הטוענת שגוף ורוח לא הולכים יחד. הם מתנגשים, הם אויבים זה לזה. לכן, צריך, מבחינתם, למזער את הגופניות. המאבק הזה הוא האתוס המארגן את החיים. הוא אינו מורגש במפגש עם החסידים, אך השאיפה לקדושה היא מרכז החיים הדתיים שלהם. בתחילת דרכה האקדמית למדה נאוה תנ"ך ותושב"ע במכללה לבנות בירושלים והייתה מורה בבית-ספר יסודי בעיר. לאחר מכן עשתה הסבה לעבודה סוציאלית, כולל תואר שני והתמחות קלינית. במהלך השנים עברה גם הכשרה כטוענת רבנית, במחזור הראשון של מכון לינדנבאום. היא לא עבדה אמנם כטוענת רבנית אך הסתייעה בידע בעבודתה הטיפולית ובעבודתה כמרצה. ב-20 השנים האחרונות היא מלמדת במוסדות להכשרת עובדי הוראה ועוסקת מעט בטיפול. במהלך השנים, כשהמשפחה גרה בקיבוץ שלוחות, ניהלה נאוה את אולפן הגיור במקום ולימדה בו (בנוסף לעבודתה בלול תרנגולי ההודו בקיבוץ!). לאחר מכן לימדה בתיכון, הפעילה באולפנות תכנית חווייתית של ימי עיון וסדנאות הכנה לחיי משפחה, וסייעה בהקמת מדרשת "אביב", הפועלת עד היום במכללת תלפיות (שם עובדת נאוה גם כעת) ומציעה תכנית חינוכית-תורנית בשילוב תואר אקדמי. כמו כן עבדה ב"רטורנו" - מרכז לטיפול בהתמכרויות. את הדוקטורט שלה כתבה במסגרת התכנית ליהדות זמננו בבר-אילן (שבאותה תקופה עמדה בראשה חברתנו ג'ודי באומל-שוורץ). נושא הזוגיות בחסידות גור ריתק אותה. הוא גם היה נגיש, בעקבות ניסיונה בהוראה בסמינר גור. המרואיינים שאליהם פנתה נעתרו ברצון. תחושתה הייתה שהם עוברים חוויה מסקרנת וחיובית של בירור עצמי וצמיחה ולא של פלישה לפרטיותם. לדבריה, יתכן שהיו מהם כאלה שסברו כי יוכלו לשרת מטרה טובה - אם בהסברת עולמם כלפי חוץ ואם בהארת נקודות מסוימות (לעיתים בביקורתיות) כלפי פנים. היו כאלה שהודו לה על ההזדמנות להגדיר לעצמם את הדברים. נאוה רואה את חשיבות עבודתה בכמה היבטים. ראשון בהם הוא ההיבט ההיסטורי. הסתבר לה שאין בנמצא חומרים המתעדים באופן מדעי את הזוגיות בחברה היהודית במזרח אירופה לפני מאה שנה. מחקרה שלה יוכל לשמש חומר תיעודי לדורות הבאים. ההיבט השני הוא ההגותי. במרכזו השאלה כיצד היהדות, וזרמים מסוימים בתוכה, מתייחסים לחיי המשפחה במישור התיאולוגי. היבט זה גם מציג את הפן החסידי וההתייחסות הייחודית שלו לחיי משפחה וזוגיות. הוא גם נוגע בשאלות יסוד רעיוניות שהסיפור של גור מציף וכל אדם דתי יתחבר אליהן. בהיבט השלישי - החברתי, מוצג בספר השוני הגדול בין התרבות המערבית לבין זוויות הסתכלות אחרות ודרכי פירוש אחרות למציאות, שאותן אנו נוטים לשכוח. זהו מפגש מרתק עם תרבות אנטי-מערבית, המעורר שאלות לגבי תרבות המערב, שהיא, כביכול, המובן-מאליו שלנו. אחת ממטרות הספר, כך נאוה, היא להציב בפנינו תמונת מראה של עצמנו, שתאפשר לנו לחשוב על החיים שלנו דרך הנושאים המועלים בו. לדבריה, מפגש עם תרבות מסוימת לא נועד רק כדי לשמוע עליה, אלא גם כדי לחדד את הדרוש חידוד בתרבות שלך.

עניין נוסף בספר הוא ההיכרות עם העולם החרדי, שהחברה הישראלית מרגישה מאוד מנותקת ומנוכרת ממנו. החברה בישראל אינה יודעת לתת מספיק מקום לחברה החרדית כי אינה מכירה את הצרכים הפנימיים שלה. זהו עולם שנראה לה אחיד ומוגדר בתבניות. נאוה סבורה כי דרך ההיכרות אפשר ליצור קירבה. בפתח דבר לספרה היא כותבת: "שאיפתי היא שספר זה ייקרא באופן אמפתי". נאוה רואה בספר הזדמנות ליצור הבנה, לאו דווקא הזדהות. מה הפיקה המחברת מהעבודה מבחינה אישית? לדבריה היא בעיקר הרחיבה את הידע שלה. למדה שיש קבוצות ופרטים שהחיים שלהם מוכווני מטרה, והם מתנהלים על-פי אידיאלים השונים לגמרי מהמקובל. אידיאלים אלה הם מעמידים מעל נוחותם האישית ומעל ערכים אחרים. לדבריה זה מרשים. לשאלתי על תגובתה הרגשית, הסבירה כי ניגשה לנושא כדי לחקור ולא כדי להזדהות או להיכנס למעורבות. אחרי הכול, עבודתה הטיפולית הכשירה אותה לדעת שלבני-אדם יש קשת התנהגויות רחבה ומגוונת. ■

ריקוד מצווה בחתונת חסידי גור

צילום: רינת טואיטו

נאוה וסרמן עם ספרה ניחוח קדושה

אבי הישיבות התיכוניות

20 שנה לפטירתו של ישראל סדן, הוגה רעיון הישיבה התיכונית, שהיה גם ממייסדי בית הכנסת "גבורת מרדכי" ונתן לו את שמו

- חנה שטרן -

שימה זו מוקדשת לזכרו של מורי ורבי ישראל סדן ע"ה, אדם חשוב, שזכינו שגר אתנו בקהילה זו ואני אף זכיתי לעבוד אתו עשרות שנים. הכול החל במשבר. כ-10 שנים לפני קום המדינה היה שבר קשה בחינוך הדתי. התחושה הייתה שהדתיים הלאומיים יישארו כת שולית שאין לה משמעות בכלל חיי האומה. ישראל סדן, שהיה עדיין תלמיד תיכון וחבר בתנועת "נוער המזרחי" חשב על פתרונות והגה את רעיון הישיבה התיכונית.

סדן האמין והפיץ את המסר ש"רקמת חוט השדרה של עם, פירושה הקמת דור של תלמידי חכמים בעלי אפשרות לבחור בדרך של חיים פרודוקטיביים בכל ענפי החיים הרבים והשונים". הוא האמין ש"צריך לעצב דמות חדשה של נער עברי - בן תורה הנושא ברמה את אמונתו הדתית ואיננו נופל במאומה בהשכלה ובהכשרה הכללית מבן גילו שהקדיש כל זמנו ללימודים תיכוניים בלבד".

בגיל 19 הגשים סדן את הרעיון והקים את הישיבה התיכונית הראשונה, מדרשית נעם בפרדס-חנה. המדרשיה חוללה מהפכה גדולה בחינוך הדתי בישראל. סדן שימש כמנהל המדרשיה ומוסדותיה במשך יובל שנים. מכוחה של המדרשיה קמו הישיבות התיכוניות, האולפנות, ישיבות ההסדר, המדרשות וכו'. ישראל סדן הגה את מקצוע "מחשבת ישראל" והכניס אותו לתכנית הלימודים במדרשיה. כיום לומדים מקצוע זה במקומות רבים. הוא אף הגה את רעיון הקמת המכינות לישיבות התיכונית. בתשל"ב (1972) הקים את הראשונה שבהן, "קריית יעקב הרצוג" בכפר-סבא. על שמו רשומה גם הקמתו של "חוג ידידי המדרשיה". הוא סחף תורמים רבים להקים קרנות מלגות לתלמידים נזקקים בכדי לא לנעול דלת בפני תלמידים "עניים שמהם תצא תורה".

סדן היה פורץ דרך, החלוץ ההולך לפני המחנה. ב"ה חזונו התגשם. יש היום בוגרים רבים לתפארת ומעורבות של הציבור הדתי בכל תחומי החיים בישראל, ברבנות, בהתיישבות, בחינוך, ברפואה, בכלכלה, באקדמיה, בכוחות הביטחון וכו'.

למרות שכל עתותיו של ישראל סדן היו קודש למדרשיה, מצא זמן להיות גם בין מקימי מקדש מעט בשכונתנו. הוא ליווה את בניית בית הכנסת שלנו מן המסד והיה שותף בכל שלבי תכנונו ובנייתו. לזכותו יש לזקוף גם את ההחלטה לקרוא לבית הכנסת "גבורת מרדכי", על שמו של מרדכי אלכסנדר ינאי הי"ד, בן קהילתנו שנפל במלחמת יום הכיפורים. אצל סדן ראיתי מהי יראת שמים, מה הם ענווה, חמלה, הכרת הטוב, חריצות ודבקות במטרה. סדן היה איש חזון ומעש, איש אשכולות, מחנך, הוגה דעות, מנהיג, יוזם ופורץ דרך.

ישראל סדן ז"ל

מצאתי לנכון להעלות את זכרו של ישראל סדן - אחד ויחיד בדורו - שהקדיש את חייו לעם ישראל ולחינוך ילדי ישראל, וגם לא קיפח את קהילתנו, למען ידעו ויזכרו חברי הקהילה את האיש הדגול, שהיה מראשוני החברים בקהילתנו. אני ממליצה בחום על מאמר חשוב ומעניין, על ישראל סדן ופועלו, שהתפרסם בעיתון "מקור ראשון" ומופיע באתר האינטרנט של קהילתנו "גבורת מרדכי" במדור המאמרים. ■

בעלי תפקידים בקהילה

שם משפחה	שם פרטי	טלפון	תפקיד
וסרמן	אשי	054-3130307	אב הבית
ארנפלד	אליהו	03-7311636 050-6245551	יו"ר ועדת תרבות חבר הנהלה
ברנט	אורית	054-6490998	חברת מועצה
ברברה	ברקוביץ	054-4623029	גזברית
גיא	רחל	03-5719098 054-6414419	חברת מועצה
דורי	עזרא	052-2678495	חבר מועצה
וסרמן	אברהם	03-5718556 054-4571855	רב הקהילה
טימנס	אריה	050-7955332	יו"ר (משותף) ועדת בית הכנסת
יפה	אלעזר	03-5720111 054-2329220	מזכיר חבר הנהלה
מידן	אלדן	03-6770611 054-7772254	יו"ר הקהילה חבר הנהלה
מרקוזה	חיים	054-4722880	יו"ר (משותף) ועדת בית הכנסת
סקסטין	איילת	03-7316237 052-8406691	חברת מועצה
סבן	עמירם	052-7710559	חבר מועצה
עזריה	עוז	054-3551968	יו"ר ועדת בנין חבר הנהלה
פרישטיק	גידי	054-4571934	חבר מועצה
קוטנר	ארז	052-8780183 03-5733385	יו"ר ועדת הכספים חבר הנהלה
ניוסטדטר	מלכה	052-3986653	חברת מועצה

ג' באדר א' תשע"ו

ד"ר אלברט דרייזינגר

פסיכיאטר בחיוג ישיר

בשבתות הוא מלטף את ראשי נכדיו הצעירים ב"גבורת מרדכי" ובימות החול מחזיק שפופרת טלפון ומשוחח עם מטופליו בניו יורק

- ברברה ברקוביץ' -

בראשית השנה הצטרף לבית הכנסת מתפלל חדש, שעלה לארץ לא מכבר וקבע את מגוריו ברחוב הרצוג. זהו ד"ר אלברט דרייזינגר, אביה של חברתנו מלכה ניוסטדטר. זמן קצר לאחר הגעתו תרם לבית הכנסת מתנה נאה - עשרות סידורים וחומשים מאירי עיניים לעזרת הנשים

ד"ר דרייזינגר, הבכור מבין שלושה ילדים, נולד וגדל ברובע ברונקס בניו-יורק ושם גר חי כל ימיו. גם אחיו ואחותו גרים באזור ניו-יורק. שני הוריו עזבו את הונגריה לפני השואה. אביו היה רב אורתודוקסי בברונקס במשך 50 שנה.

אלברט למד בישיבת "תורה ודעת" בברוקלין ובישיבת "תפארת ירושלים" במנהטן. לאחר מכן למד בסיטי קולג' בניו-יורק והשלים את לימודי הרפואה בבית הספר לרפואה ע"ש אלברט איינשטיין. הוא היה בוגר המחזור השני של בית הספר ובכיתתו היו עוד כמה יהודים (היום יש הרבה יותר). בהמשך התמחה בפסיכיאטריה. שנים אחדות עבד במנהטן ולאחר מכן החל לעבוד מן הבית. אילו היה צעיר יותר, הוא אומר, יתכן שהיה שוקל לעבוד כאן בישראל. אך לשם כך היה עליו לקבל רישיון רופא ישראלי. לפי שעה הוא עובד מביתו בגבעתיים ומשוחח עם מטופליו בארה"ב בטלפון, גם אם הדבר כרוך בוויתור על שינה בשעות לילה מאוחרות. הוא מעדיף זאת על פני שיחות באמצעות הסקייפ.

נכדיו - ילדי משפ' ניוסטדטר - ממלאים את ימיו בנוכחותם. הוא אוהב להיות איתם ואומר שכאשר היה בארה"ב, זה הדבר היחיד שהיה חסר לו. שאלתיו באשר להתרשמותו מקהילתנו. הוא ענה שאמנם יש לו תלונות אחדות (קר לו מדי בבית הכנסת), אבל באופן כללי, הקהילה חביבה עליו. הוא נהנה מחזנות טובה (אביו היה גם חזן) ואהב לשמוע את חברנו יעקב ולטר ע"ה עובר לפני התיבה כשהיה מבקר אצלנו בחגים לפני שעבר להתגורר כאן. מכיוון שאינו דובר עברית (אלא רק יידיש, אנגלית ומעט הונגרית) אינו יכול להשתתף בפעילויות התרבות, וצר לו על כך. הוא גם היה רוצה לראות יותר משפחות צעירות, אך מודע ליוקר הנדל"ן בארץ בכלל ובגבעתיים בפרט. מדאיגה אותו תופעת הילדים שבוחרים להיות חילוניים ולעזוב את הקהילה ואת הדת. אולם הוא מקווה שהם 'ישובו', בעזרת תפילותינו עליהם. מאז פרש לגמלאות באופן חלקי, החל לתרום לכמה יוזמות בעזרתה של בתו, מלכה. הוא התחייב לתמוך בבית הכנסת במרכז החדש לאזרחים ותיקים "עזרת אבות" בירושלים. בית כנסת זה ייחנך בראש חודש אדר א'. כאן המקום גם להודות לדוקטור על תרומתו הנדיבה לבית הכנסת שלנו. הוא נהנה לדון עם מלכה בשאלה כיצד להרחיב את מעורבות הנשים בכל פעילויות בית הכנסת. בעיני רוחם הם רואים פינה בבית הכנסת שתיוחד ללימוד של נשים. הוא מקווה שהדבר ייצא לפועל וישמח ליטול חלק בפעילות, יחד עם חברים אחרים. הוא מאמין שכאשר נשים יתחילו למלא תפקידים בכירים יותר בקהילה, יצאו ילדיהן להישאר... ■

צילום: ברוך מאיר

מימין: ד"ר אלברט דרייזינגר בחברת נכדיו

בכח היחד וההמלה

ניצה גולדיש, בתם של חברינו יהודית ושלמה פרידמן, גדלה בקהילתנו מאז הייתה בכיתה ב', לפני כ-47 שנים. אחרי בי"ס "אמונים" למדה בתיכון הרא"ה ברמת גן. כיום היא גרה בגבעת זאב ומזה 14 שנה משמשת כרכזת פרויקטים בעמותת "בית נתן" - עמותה שקמה כדי להציל חיים

- איילת סקסטין -

לקשת מערכת "חודש בחודשו", סיפרה ניצה על העמותה ועל פעילותה בה: "עמותת 'בית נתן' הוקמה בשנת 1996 ע"י חיה הלר ע"ה - ילידת קנדה ובעלת תואר שני בסוציולוגיה קלינית. חיה עלתה ארצה וקבעה את ביתה בשכונת בית וגן בירושלים. היא זיהתה את הצורך המיוחד בחברה החרדית בחינוך להגברת המודעות לסרטן השד. לאחר שליוותה את חברתה שאובחנה ואת בנותיה, החלה בהקמת "בית נתן" (ע"ש סבה) - מרכז לשירותי הסברה, משאבי מידע ותמיכה בחולות ובמשפחותיהן. כיום העמותה מספקת תמיכה לחולים ולמשפחותיהם הבאות מגוונים שונים של הציבור החרדי והדתי". ניצה ממשיכה ומספרת: " פגשתי את חיה הלר כשהייתי בשלב של חיפוש עבודה שתיתן לי סיפוק. בעקבות מחלת שרירים וניוון קשה שהתגלתה אצל חמותי, ראיתי וזיהיתי את הצורך ללמוד, ללוות ולתמוך נכון באדם המתמודד עם סבל ובשלב זה פגשתי את חיה ע"ה. "התחלתי לעבוד בעמותה כרכזת פרויקטים של "בית נתן" ובהם: פעילויות לנשים ולזוגות שאחד מהם מתמודד עם מחלת הסרטן, גיוס יחידות אירוח ללא תשלום לרווחת הזוגות הנמצאים במהלך טיפולים כימותרפיים, נופשים לנשים ולזוגות ופרויקט תומכים. "הנופשים הם אחת מגולות הכותרת של העמותה. חולות וחולים יוצאים עם בני הזוג לנופש מאורגן של שלושה ימים ובו הם שומעים שיחות, משתתפים בפעילויות בידור והרפיה, נפגשים זה עם זה ומשוחחים. הם מפיגים את הבדידות ונטענים בכוחות חדשים להמשך ההתמודדות היומיומית. חלק ניכר מן המשאבים הכספיים שמגייסת העמותה מיועד לפעילות זו. "כוחות רבים מוקדשים גם לליווי משפחות בהן יש חולה הרתוק לביתו. הליווי נעשה על-ידי מתנדבים ומתנדבות ומתבטא הן בעזרה פיזית - קניות, סידורים וטיפול - והן בתמיכה נפשית לבני המשפחה ולחולה עצמו, המתמודדים עם דאגה קשה. "בנוסף לכך העמותה עומדת בקשר עם ההוספיס וקופות-החולים, עם עמותות וארגונים שונים בנוגע לחינוך לבריאות ולגילוי מוקדם. כיום אנו עובדים על מחקר בשיתוף ביטוח לאומי על העלאת איכות חיי החולים הגרורתיים המקבלים ליווי נפשי. "בשעות הפנאי שלי, בנוסף כמובן למשפחתי המתרחבת, אני משלבת את עיסוקי כדולה הנותנת ליווי ותמיכה בלידה (עד כמה שמאפשר לי הזמן).

לפרטים נוספים ולסיוע לעמותה אפשר לפנות אלי בטלפון: 052-7638884." ■

ניצה גולדיש והוריה, יהודית ושלמה פרידמן

המלחמה על המודעות

לפני למעלה מ-20 שנה, כשסיימתי את הכשרתי כמתרגמת, מצאתי עבודה במשרד בשכונת הר-נוף, שהפיק מקומון וסדרה של מדריכי טלפונים פרטיים ועסקיים לשכונות החרדיות בירושלים. את המשרד ניהלה, יחד עם בעלה טוביה יבדל"א, חיה הלר ז"ל. כשלמדתי להכירה נפעמתי מכוחות הנפש שלה, שבעזרתם שינתה את אורחות חייה, הצטרפה לעולם הדתי, ואז פעלה לשנות גם אותו במקום שהדבר נדרש. כל זאת, תוך הקמת משפחה משגשגת ועסק מצליח בעודה מתמודדת עם מחלת הטרשת הנפוצה. נשארנו בקשרי ידידות גם לאחר שפרשתי מהעבודה במשרד, וכשחיה סיפרה לי על הקמת "בית נתן", התנדבתי בשמחה לסייע לה בתרגום חומרי הסברה ופרסומים אחרים של העמותה. בשלבים הראשונים נאלצתי לתמרן קשות בתהליך התרגום - לא כל מה שהיה מותר לומר באנגלית יכול היה הנייר החרדי לסבול גם בעברית. צריך היה להתגבר על טאבו כפול: עצם הזכרת המלה 'סרטן' וכן ההתייחסות לגוף האישה, אפילו בהקשר זה. העמותה החלה את פעילותה בגיוס קבוצות קטנות של מתנדבות. הן קיבלו הסברה והדרכה בתחום האבחון המוקדם באופן פרטני לנשים, והחלו לטלפן אליהן בעזרת מדריכי הטלפונים שהפיק המשרד. המטרה: לעודד אותן להיבדק. המתנדבות גם כינסו קבוצות נוספות של נשים שהיו מוכנות להירתם, וכך הרחיבו את מעגל ההסברה מפה לאוזן. במקביל פעלה עמותת "בית נתן" להגברת המודעות בקרב נותני השירותים הרפואיים לצרכים המיוחדים של האוכלוסייה החרדית. זו התבטאה בהצבת יותר רופאות (ולא רופאים) במרפאות המשרתות נשים חרדיות, עריכת סקר צרכי בריאות באוכלוסיה החרדית בעזרת מכון ברוקדייל, שיתוף פעולה עם בתי החולים בירושלים ועוד. השינוי העצום שהתחולל מאז נותן את אותותיו באופי ובהיקף פעילות העמותה כיום. חיה הלר, לדאבון הלב, נפטרה בקיץ תשע"ב (2012). בטוחני שכל הנפשות שהצילה היו לה למליצי יושר מול כסא הכבוד. יהי זכרה ברוך.

איילת סקסטין

ועכשיו רב עיר

הרב משה כהן, בנם של אריה וגילה שגדל מילדות בשכונתנו והתפלל בבית הכנסת שלנו, קיבל לאחרונה תעודת כושר לשמש בתפקיד רב עיר. בשנה האחרונה הוא משמש כרב היישוב מעון בדרום הר חברון. הרב משה נשוי ואב לשישה ילדים. מעון הוא ישוב קהילתי ומתגוררת בו אוכלוסיה מגוונת ובה חקלאים, אנשי הוראה ובעלי מקצועות חופשיים. כולם, לדברי הרב, בחרו במקום המגורים מתוך אמונה גדולה ביישוב הארץ ובתורת-ישראל.

בשנה שעברה הוא שימש ראש כולל אברכים בישיבת שבות-ישראל המתחדשת באפרתה. מלבד הלימוד האינטנסיבי והעברת שיעורים בתנ"ך ואמונה, עסק רבות בייעוץ ובהכוונה של האברכים ובני משפחותיהם. הרב כהן החל את דרכו בשירות צבאי בתותחנים במסגרת ההסדר. בהמשך היה שותף בכתיבת ספר לילדי בר-מצווה בעניין התפילין עם הרב יוסף צבי רימון. הספר עוסק בהלכות תפילין מהמקורות ועד להלכה למעשה עם תמונות, איורים שאלות חזרה וכד'. בשנת תשס"ה כתב ביאור מקיף על פירוש המשנה לרמב"ם למסכת ביצה במסגרת מכון מעליות. העבודה כללה ביאור דברי הרמב"ם בפירושו ובהלכות עם המקורות התלמודיים. הרב כהן הוא בעל תעודת הסמכה יורה יורה, וכן בעל תואר ראשון בתנ"ך ותושב"ע ותואר שני במחשבת ישראל ממכללת הרצוג. הוא למד לימודי דיינות והתמקד בתחומים הנוגעים לרב קהילה - סוגיות בחושן משפט ואבן העזר, בהתאמה למציאות בת ימינו. לקראת המבחנים צויד במכתבי המלצה מהרבנים דוד סתיו, יוסף צבי רימון וחיים סבתו. אנחנו מברכים את אריה וגילה כהן ואת בני ביתם.

י.א.

צילום: ברוך מאיר

ספר התורה חולץ מטריפולי

- מיכל פרישטיק -

לאחרונה הגיע ל"גבורת מרדכי" ספר תורה עתיק ועתיר סיפורים. דייזי לביא (לבית מנטין), דמות ידועה בשכונה ומבאות בית-הכנסת, אחראית להבאתו ומספרת את סיפורו: "אני ילידת טריפולי שבלוב. אחרי מלחמת ששת-הימים הגיעו לאזור שכונת היהודים בעיר פורעים ערבים. מטרתם הייתה לפגוע בבתי הכנסת. חבר ערבי הזהיר על כך את אחי ג'ינו. ג'ינו חילץ את ספרי התורה מבית הכנסת שהיה צמוד לביתנו. הוא שילם הרבה כסף כדי להעביר את שבעת הספרים לרומא. "כשאמא שלי, רוזה מנטין ז"ל, עלתה לארץ עם אחותי נוטשה, תבל"א (אמו של יהודה תשובה מקהילתנו-מ.פ.) הם עברו דרך רומא והעלו איתם גם את ספרי התורה הנותרים. חלק מהספרים נמצא בבתי כנסת באור-יהודה ובהסכמת המשפחה הוחלט שאחד המהודרים שבהם יופקד ב"גבורת מרדכי" היכן שיהודה תשובה, אחייני היקר, מארגן תפילות ימים נוראים בנוסח עדות המזרח "מדובר בספר שנכתב לפני כמאה שנה. אני קשורה בנפשי לספרי התורה הללו. אני זוכרת שכילדה לפני רה"ש ולפני יוה"כ הייתי מקשטת אותם בפרחים אמיתיים וכך היו מוציאים אותם לתפילה. ספרי התורה היו בבית כנסת "דר ביבי". בית הכנסת קרוי על שם סבנו, הסבא רבא של יהודה. בין הבית הפרטי שלנו לבית הכנסת הייתה דלת מקשרת. אנו יודעים שאחרי עלייתנו ארצה למרבה הצער השתלטו מוסלמים על הבית ועל בית הכנסת". הכוונה היא להכשיר את הספר לאחר הגהה ותיקונים על מנת שישמש את באי מניין עדות המזרח בימים הנוראים. ■

ספר התורה בבית הכנסת

אופטימיות נחושה

שרה שטרן ז"ל

- יענית גולדפרב -

זכיתי לשבת בביהכנ"ס במשך שנים לצידה של שרה - ולמדתי פרק באומנות החיים ובעומק האמונה. שרה הייתה אדם אופטימי, מלא חיוניות ושמחת חיים. על אף אירועי השואה הקשים שחוותה בנערותה - לא ניכר בה דכדוך ולא הייתה בה טרוניה או בקשה ל"הקלות" בהמשך חייה. ויקטור פרנקל, אשר שרד את נוראות השואה ותוצאותיה, כתב בספרו "האדם מחפש משמעות": "האדם אינו עצם אחד בין עצמים אחרים. עצמים קובעים זה את דרכו של זה ואילו האדם, בסופו של חשבון, מחונן בכוח ההגדרה העצמית. הוא מכריע באיזו דרך יבחר". שרה - בחרה. היא הייתה טיפוס שורד. היא בחרה בחיים, בראיית הטוב ובהתמודדות אקטיבית. היא האמינה בטוב האדם וגידלה את הילדים עם ליפו יבדל"א, על בסיס של אהבה עצומה וביטחון יחד עם ערכים ודרישה לקבלת אחריות אישית וכוללת. למרות האבדנים הקשים שחוותה ולמרות קשיי העבר, היא לא צמצמה את מרחב החיים של המשפחה אלא אפשרה לילדיה התנסויות, פעילויות, טיולים, מחנות בנ"ע ושירות צבאי רווי סיכונים. עם דאגותיה התמודדה בגבורה. נפגשנו לרוב בשבתות. שרה השתדלה להקדים לתפילה ותמיד הופיעה בלבוש אלגנטי, מותאם ומרשים. את הסידור והחומש הביאה מהבית ובדפי החומש היו קיפולים - אותם ליפו הכין מראש בשבתות בהן קריאת המפטיר וההפטרה היו שונות מהסדר הרגיל. גם בימי שישי העמוסים, בהם טרחה שעות במטבח והכינה מטעמים לכל המשפחה ואף ציידה כל אחד במאכל האהוב עליו - לא הרשתה לעצמה לנוח בשבת, אלא הגיעה להתפלל בבית הכנסת ותמיד באותה שמחת חיים, אופטימיות וחיוניות - שהשליכה גם עליי ועל הרגשתי. במהלך התפילה עצמה - לא דיברנו, אך בהפסקות של קריאת התורה - הייתה שרה מספרת באהבה גדולה ובסיפוק על הנכדים והנינים. היא דיברה על מעשיהם, על כישוריהם ועל התפתחותם. אך בעיקר שמחה על היכולת להעניק להם - ברוח ובחומר. ברוח - חינוך לערכים ולהסתפקות במה שיש, ובחומר - ילקוטים לקראת עלייה לכיתה א', פיג'מות חורפיות לקראת כל חורף וככל שעלתה הכמות, כך גם התעצמה בה השמחה. בכל הזדמנות חזרה ואמרה: "אין לי טענות לקב"ה, אני מודה לו". כדברי הרב עמיטל ששרד ג"כ את אימי השואה: "לא להבין דבר ואף על פי כן להגיד: הצור תמים פעלו". המחשבה איך לעשות טוב לזולת אפיינה אותה בכל. באירוח אנשים, בדאגה לחולים ובביקור חולים ואנשים בודדים. בשבת החתן של בננו אביה - הגיעה לביהכנ"ס - בעזרתה של נעמה -אלגנטית ויפה כתמיד, אף כי הייתה כבר חולה וכאובה מאוד. גם בימי חוליה ובעת ההתמודדות הנוראית עם הכאבים וגם אל מול פני המוות - כוחותיה הנפשיים וגישתה לחיים לא השתנו. כאשר הגעתי לבקרה - התעניינה בכולם: מה שלום הזוג הצעיר ומה קורה בקהילה. בפגישה האחרונה שלנו - אמרה לי באופן ישיר, גלוי ומצמרר: "זהו יענית, זה הסוף", אך מיד אח"כ ציידה אותי בעצות אוהבות ודואגות להמשך החיים. כך גם פעלה עם כל בני משפחתה, כאשר נפרדה מהם באופן אישי, אוהב וכואב. ההסתכלות האמיצה לעבר המוות הקרב, יחד עם היכולת להביט אל עבר העתיד עלי אדמות - משקפת את אישיותה, את גבורתה ואת מי שהייתה לאורך שנות חייה. יהי זכרה ברוך. ■

נשים בסוד עולמם של חז"ל

מזה שנתיים וחצי מתקיים לימוד גמרא לנשים בביתם החם והמארח של יחזקאל ושרה פרנקל. 'לימוד', ולא שיעור, כי יחזקאל מתעקש להגדיר את המפגש סביב הגמרא כ'לימוד משותף' ולא שיעור. ואכן, אנו פוגשות לא רק בשקלא וטריא [משא ומתן] ההלכתיים שעלו בבית המדרש של התנאים והאמוראים, אלא נפתח לנו צהר לעולמם המחשבתי של חז"ל, ולא פעם הדיון מורחב לספרים רבים ומגוונים. בסוף חודש שבט זכינו לסיים את פרק 'מאימתי', הפרק הראשון בש"ס. מסכת ברכות אותה אנו לומדות עשירה בהתייחסויות גם לסוגיות רלבנטיות בנות זמננו, בהלכה ובענייני אמונה, וכל זאת תוך שימת לב, סובלנות, והתייחסות לשאלות של מי שחסר רקע תלמודי ואינו בקיא בלשון הארמית, כמו גם התמודדות עם תהיות העולות מתוך העיון בסוגיה - בעיניים נשיות. אתן מוזמנות להגיע ולהביא איתכן עוד נשים.

עדינה דורי

מועדון "אחיעזר" באוטופיה

- יוכבד אורון -

באחד מימי שבט יצאנו, חברי מועדון "אחיעזר", אל פינת חמד בקיבוץ בחן שבשרון. המקום נקרא "אוטופיה-פארק הסחלבים". ואכן, כשמו כן הוא. ממש אוטופיה. במשך שעות אחדות היינו כמו מחוץ למציאות. טיילנו בין אלפי סחלבים וצמחים טרופיים, באווירה של יערות הגשם. היינו כשיכורים ממראה הפרחים והצמחים ומקולות בעלי-החיים ומפלי המים. המראות והקולות היו ניתוק מהמציאות-ממש אוטופיה. מסתבר שהניתוק הזה הוא ממש טוב לנשמה. הנסיעה הלוך ושוב הייתה באוטובוס תיירים לרווחתנו, והחוויה שחווינו בהחלט רוממה את הנפש. תודות: להנהלת מועדון "אחיעזר" על היוזמה והביצוע, לציפי זר-כבוד על ליווי הקבוצה בנעימות ובחביבות,למושיק גולדשטיין ולאביחי ירום על העמדת האוטובוס לטיול. ■

פינת תרבות

ב "פינת תרבות" נשמח לפרסם המלצות או תיאורים של ספרים, הצגות, שיעורים, מופעים, תערוכות, סרטים ושאר יצירות תרבות שהותירו עליכם רושם מיוחד.

ספר

"שיר לאיזי ברדלי"

קריס בריי

תרגום: שי סנדיק, הוצאת סנדיק ספרים

"שיר לאיזי ברדלי" הפגיש אותי עם עולם זר, שבכל זאת היה גם מוכר מאוד. הספר מכניס אותנו אל חייהם של המורמונים באנגליה, דרך סיפור התמודדותה של משפחת ברדלי - משפחה מורמונית דתית - עם אובדן הפוקד אותה. כל אחד מבני המשפחה - האב, האם והילדים - מגיבים אחרת: יש שמוצאים בדתם נחמה, יש שמתאכזבים ממנה, יש המוצאים את הדרך לפשר בין הדת לבין המציאות הכואבת, ויש שלא. תוך כדי כך אנחנו מתוודעים לסוגיות המעסיקות את בני המשפחה והקהילה - שליחות אידיאולוגית-דתית לעומת מחויבות למשפחה; מעמד האישה על-פי הדת; הרצון להשתלב בחברה הכללית למרות המגבלות הדתיות; יחסי בנים-בנות, ועוד. לאורך כל הספר - שזכה לשבחים מרובים הן באנגליה, שבה נכתב, והן בארץ - אי אפשר שלא להבחין בדמיון בין החוויות שעוברים גיבוריו לבין חוויות שאנו, בני המגזר הדתי-לאומי, חווים באופן קבוע. הספר מאפשר לנו להתבונן בעצמנו מבעד למשקפיים אחרים: להזדהות מצד אחד, אך אולי גם לעשות חשבון נפש מצד אחר. זו אחת הסיבות שבגללן בחר שי סנדיק לתרגם את הספר ולהוציאו לאור. מלבד העניין שיכול להיות לקוראי "חודש בחודשו" בספר בגלל תוכנו, מעניין גם לדעת שהספר החזיר את הוצאת סנדיק ספרים לפעילות לאחר פסק זמן לצורך התארגנות מחדש. כדי להעמיד את ההוצאה שוב על רגליה, לאחר שנקלעה לקשיים, ניהל שי מסע מימון המונים באמצעות אתר הדסטארט, שנועד לאפשר את הדפסת הספר הזה והבאים אחריו. גם כמה מחברי הקהילה נטלו חלק במימון ואחדים מהם קיבלו בתמורה ספר חתום על-ידי הסופרת, שהגיעה ארצה והשתתפה באירועים לרגל השקתה המחודשת של ההוצאה. כיום היא ממשיכה בפעילות תחת השם "תמיר-סנדיק". בהצלחה!

איילת סקסטין

אף פעם לא הרים ידיים

חיים גולדמן ז"ל

היית פייטר. לא מאלה שמרימים ידיים, להיפך! מאז שאני זוכר אותך, אבא, דיוושת ללא לאות, יום יום, הביתה ולעבודה, וחוזר חלילה. לעיתים היית כמה פעמים ביום על קו גבעתיים-ת"א. באופניים שלך לא היו הילוכים, אבל כן היו סלים מהשוק תלויים משני הצדדים. כי גרסת שכך צריך, כי זה מה שעושים, כי מישהו צריך לדאוג לפרנסה.

ובבית, בלי מדיח כלים, התגאית תמיד שאתה עושה את זה הכי טוב. ועשית גם ספונג'ה, כי זה בריא, ועוד ועוד. ואת כל זה, כמו את המאבקים הקטנים האחרים שניהלת בימי חייך, כמו גם את המאבק האחרון, על החיים

חיים גולדמן ז"ל

עצמם, עשית כמו שרק אתה יודע - בשקט ובצניעות. גם את הסבל והכאב שליוו אותך בחודשים האחרונים, נשאת בגאון. היינו צריכים ללחוץ עליך שתגיד לרופא שכואב, כי נהגת לומר ש: "זה כלום, זה לא רציני, קצת כואב". דקות קצרות אחרי שקיבלנו את ההודעה המרה בבית החולים, אמר לי אחי הגדול משפט, שלאחרים יכול אולי להישמע כמו קלישאה. הוא אמר: "איפה ישנם עוד אנשים כמוהו?!" ובשבילנו, זה אכן היה כך. איפה יש עוד כאלה שנכונים לתת בלי חשבון, שכלל לא חושבים על עצמם, שמתמידים, שמאמינים, שלא מנסים למצוא חן, שפיהם וליבם שווים? כזה היית.

יליד ירושלים, דור שני בארץ, בגיל 14 יוצא לעבוד, ובמקביל, משלים בגרויות בלימודי ערב. עם השנים, התרכבת. למדת לחבק והתחלת לדבר יותר. קודם לכן היית עסוק בלשרוד. ראינו והערכנו את זה, ואני מקווה שהיית גאה בנו, ושהיינו ראויים למה שנתת עבורנו. זמן רב לפני שנקבע מותך, כבר זלגו הדמעות, והלב כאב, ומחשבות על פרידה מילאו אותי. היית איש ישר ותם, יודע ספר, תלמיד חכם במובן הפשוט של המילה, של מי שיום יום, גם עם הליכון, הולך לבית הכנסת, ונשאר לשיעור ומספר לנו אחר כך שעדיין הוא מקשה על הרב. כשאמא הייתה אומרת מדי פעם, דברים כמו: "הזיכרון שלנו הוא כבר לא מה שהיה", היית אומר לה: "דברי בשמך". לא הסכמת לקבל את המוגבלות, וכשהרופא דיבר איתך יום לפני הניתוח, אמרת לו, בלי להתבלבל, "עד לפני כמה ימים עוד הייתי רץ".

אז זהו, אבא, כבר אין לאן לרוץ, נוח בשלום על משכבך. אהבנו, ונאהב.

איתן גולדמן, הבן

צלקת האח שנפל בקרב

חברנו חיים גולדמן יליד 1926, היה הבן השלישי מתוך שישה ילדים. אביו עבד בבניין. אימו הייתה עקרת בית. היא סייעה בפרנסת המשפחה על ידי עבודות שונות, כמו: תפירה, אפייה וכד'. בצעירותו למד ב"חדר". כאשר המשפחה עברה לתל-אביב למד בבית ספר "תחכמוני". בגיל 14, כאמור, החל לעבוד בדואר כשליח. בהדרגה, התקדם לתפקיד מנהל מחלקה. מעידים עליו שהיה מסור מאוד לעבודתו, מעורב מאוד ויצירתי. אחרי מותו מצאו בניו עשרות תעודות הוקרה וציון לשבח על הצעות ייעול שונות שחלקן הגדול התקבל. ההצעות זכו בפרסים ושיפרו את עבודת הדואר בתחומים שונים. במקביל לעבודתו בדואר, עבד בלילות בסוכנויות חדשות, כגון עתי"ם, רויטרס, ואחרות.

בשנת 1948, בהיותו בן 22, נהרג אחיו הבכור, יהודה, במהלך מלחמת השחרור. האירוע הטרגי הותיר בו, על פי עדותו, צלקת פתוחה עד סוף ימיו. בשנת 1966 עברה המשפחה מתל אביב לשכונת הרצוג בגבעתיים. הכוונה הייתה להצטרף לקהילה דתית ולתת חינוך ראוי לילדים. עם יציאתו לגמלאות, המשיך להיות פעיל ומשמעותי. עשר שנים ערך חיים גולדמן את העלון הקהילתי, מא' ועד ת', כולל כתיבה, עריכה, הגהה, וכל מה שכרוך בהדפסתו. הוא עשה את העבודה בעולם ללא מיילים ומחשבים בעבודה איטית, סבלנית, יסודית וללא פשרות. מבחינתו היה זה עיסוק משמעותי, בעל ערך, שהסב לו סיפוק ואפשר לו לבטא משהו מכישורי הכתיבה שלו.

הוא הותיר אחריו את רעייתו, לאה שתיבדל"א, לה היה נשוי קרוב ל- 60 שנה. הותיר 3 ילדים, נכדים ונינים. יהי זכרו ברוך. ■

אהב מאוד את הקהילה

עזרא לוי ז"ל

אבינו, עזרא ז"ל, נולד בחאלב שבסוריה בשנת ה'תרפ"ח - 1928. אביו, חיים, היה סוחר וכן שימש כגבאי בית הכנסת ה'אורפלי'. האם שרה, בתו של חכם עזרא שעיו, שהיה אב בית הדין בארם צובא, הייתה עקרת בית.

בנעוריו למד אבינו ב'תלמוד תורה' שהתנהל בבית הכנסת העתיק בחאלב, משם היו לו הרבה זיכרונות על 'כתר ארם צובא'. הוא זכר את פרופ' קאסוטו ז"ל כשישב שם במשך מספר שבועות וחקר את ה'כתר'. בנערותו עבר ללמוד בבית הספר 'אליאנס' והיה גם פעיל בתנועת הצופים.

בשנת 45', כשהיה בן 17, הבריח את הגבול

עזרא לוי ז"ל עם רעיתו יוכבד תבדלח"א

לארץ-ישראל דרך לבנון, ונכנס לארץ באזור קיבוץ דן. בכך היה החלוץ לפני ההורים ו- 5 האחים והאחיות, שנאלצו לברוח ורק בגדיהם לעורם, כשהחלו הפרעות נגד היהודים בתקופת קום המדינה.

בארץ לא בחל בכל עבודה: בבניין, בנגרות, בסלילת כבישים ועוד, ותמיד תמיד עמס על עצמו את האחריות לפרנסת משפחתו. בצבא שירת בחיל הים, ולאחר מכן בבית הספר למפקדים בהרטוב. באותה תקופה הוא פגש את אימנו תבדלח"א, יוכבד, ולאחר שחרורו מצה"ל הם נישאו בבית העם הישן בירושלים בשנת 1951. מאז נישואיו ובמשך 10 שנים עסק בחינוך, עם ילדי עליית הנוער ב'כפר יוליאנה', כמורה בבית הספר ב'שייח מוניס' וכמדריך נוער מועדונים בשעות הערב.

כשהגיעו לגבעתיים בשנת 1967 אבא היה מבעליה של חנות לייצור ומכירת בגדים בשכונת התקווה, שם עבד עד לפרישתו לפנסיה. כאחד מראשוני השכונה זכה והיה ממקימי בית הכנסת. במשך השנים נולדו לזוג חמישה ילדים, מהם זכו לנחת ולנכדים - שהחזירו להם אהבה.

הוא אהב מאוד את הקהילה בכלל ואת פעילות בית הכנסת בפרט: תפילות החול והשבת, חגי סוכות ושמחת תורה, הסעודה השלישית בבית הכנסת והשיעורים שלאחר תפילת השבת. אבא ז"ל אהב את לקדם בחיוך את כל המתפללים, בני גילו כצעירים. כשהשנים נתנו בו את אותותיהם, בריאותו החלה לבגוד בו, וההורים עברו לגור ביחידת דיור שנבנתה עבורם ליד בית הבן בגוש עציון. בחודשים האחרונים הידרדר מצב בריאותו וביום י"ט כסלו ה'תשע"ו אבא נפטר, ולמחרת נקבר בבית העלמין בגוש עציון.

יהי זכרו ברוך

בין התעשיה האווירית לכולל

אליעזר גנץ ז"ל

אבא נולד ב-1933 בבודפשט שבהונגריה, בן שני מתוך ארבעה אחים בנים.

עד גיל 6 עברה עליו ילדותו בנעימים. אבל בשנת 1939 השתנו פני הדברים. הונגריה חוקקה חוקים אנטישמיים, ואביו, היחיד במשפחה שלא היה אזרח הונגרי, חויב לעזוב את המדינה. האירוע האיץ את עזיבת כל המשפחה באניית המעפילים (זַפָּרְיָה). סבי, סבתי ושלושת ילדיהם באותו זמן, עלו ארצה בדצמבר 1939.

בארץ נשלחו מיד למחנה מעצר בעתלית ושוחררו כעבור שישה חודשים. הם עברו לגור בשכונת בית-ישראל הירושלמית וחיו בעוני. האב עבד בסלילת כבישים והיה חוזר הביתה רק לשבתות. רק אז היה מתפנה למשפחה וללימוד גמרא.

אבא שלי למד בת"ת מזרחי בירושלים עד כתה ח'. בשנת 1947 עבר ללמוד בישיבת בנ"ע בכפר הרא"ה. באותו זמן טרם הונהגו בה לימודי חול. אבא התבלט בלימודיו ואף זכה בחידון שנערך מטעם ועד הישיבות. כפרס הצטיינות קיבל את ספר המצוות לרמב"ם - עליו חתומים הרבנים הראשיים דאז; הרב צבי פסח פרנק והרב בן-ציון חי עוזיאל ז"ל.

בינתיים פרצה מלחמת השחרור ולאחר כיבוש העיר יפו, עברה המשפחה לגור באחד הבתים שננטשו ע"י ערביי העיר שברחו. כשחזר אבא הביתה לחופשת הפסח ב-1949 התברר לו כי הוריו מתקשים להתפרנס והוא החליט לעזוב את הישיבה ולסייע להם. כיוון שניחן ב'ידיים טובות' ובחשיבה מכאנית, החל לעבוד במוסכים באזור והמשיך במלאכה זו עד גיוסו לצה"ל.

ב-1951 התגייס אבא לגרעין נח"ל שהתיישב בתחילה בקיבוץ שדה-אליהו ומאוחר יותר עבר לעין-צורים. כיוון שתמיד היה אינדיבידואליסט, לא מצא את מקומו בקיבוץ, ומעט לאחר שחרורו מצה"ל חזר לגור עם ההורים ביפו ולעבודה במוסכים.

שָׁכֵן שזיהה את כישרונו הטכני, הציע לו עבודה בתעשייה האווירית שהייתה בתחילת דרכה וחיפשה עובדים מקצועיים. אבא, שקרא די הרבה ספרות טכנית באנגלית, נהג לספר שהרשים את המראיין המומחה שהגיע במיוחד מארה"ב, כשידע לענות על השאלה Where do you check a piston? את התשובה המתבקשת: At skirt (היכן בודקים בוכנה? בחצאית). אבא התקבל למחלקת הביקורת ושם התגלו תכונותיו הבולטות: מקצועיות, יסודיות ואומץ. גם כאשר היה לחץ לאשר תקינות של חלקי מנוע ששופצו, אבא מעולם לא הסכים להיות חותמת גומי. באחת הפעמים כשסירב להיכנע ללחצי הממונה עליו, חתם הלה במקומו בכעס. לאחר מספר ימים חזרו החלקים מחברת המטוסים בטענה שלא ניתן להרכיבם במנוע כראוי. צוות הביקורת, ובתוכו אבא, זומן לבירור, והקלסרים עם ניירות האישורים נפתחו. חתימתו של אליעזר גנץ נעדרה...

זמן מה לאחר שהתחתנו, עברו אבא ואמא תיבל"א, לגור בקהילת הרצוג שאך החלה את צעדיה (1967). כדרך העולם, הם "נשאבו" לגידולנו ולפרנסת הבית. אולם אבא, שהתורה בערה בו כאש תמיד, לא פסק מלהגות בה ולהעמיק את אמונתו בה', בלימוד ובמעשה. דבר שבשגרה היה לראות את אבא רכון בערב על ספר קודש עד שנרדם עליו מרוב עייפות.

עיקר החיבור של אבא עם התורה היה דרך הרמב"ם ששבה אותו ברציונאליות, בריאליזם ובשיטתיות שלו, הן באמונה והן בהלכה, תוך הטעמת היסוד של עבודת ה' לשמה.

אבא היה איש משפחה חם ואוהב. אהב את אמא ואותנו, הילדים, אהבה עזה ותמיד נתן לנו את ההרגשה שהוא בוטח בנו וסומך עלינו. היה אופטימיסט נצחי, וחיוך תמידי היה על פניו. תכונות אלו סייעו לו בעת מחלתו, גם כשהחמירה ללא תקנה. היינו במחיצתו אז שעות רבות, מהן קשות, אך מעולם לא שמענו ממנו 'קיטורים'. הוא שָׂחַק ליום אחרון.

גם את קהילת "גבורת מרדכי" ואת מנהיגה הרוחני, הרב אברהם וסרמן, אהב אבא מאוד. מבחינתו הייתה זו קהילה של אנשי תורה ועבודה (בסדר הזה, מבחינתו), משפחות החיות מיגיע כפיהן וקובעות עיתים לתורה

אליעזר גנץ ז"ל

לתפילה ולפעילות תרבותית עשירה, בשבתות ובימי חול.

אבא הצר תמיד על כך שצרכי הפרנסה דוחקים את לימוד התורה לקרן זווית. לכן, כשנקרתה לו ההזדמנות לצאת לפרישה מהתעשייה האווירית, בתנאים נוחים, מיד קפץ עליה.

תיכף לאחר פרישתו החל ללמוד בכולל באוניברסיטת בר-אילן והיה אחד משלושת הראשונים שייסדו שם את 'כולל הוותיקים'. אבא נהג ללמוד שם עד הצהריים והתמיד בכך כ-20 שנה. ניכר היה שהלימוד מחיה אותו ומעניק לו את הסיפוק הנפשי-יהודי שהיה חסר לו כל כך.

אבא זכה להשיא את כולנו ולסייע בגידולם של למעלה 30 נכדים ונינים ולהיקבר סמוך לגיל 83.

זכרו, וזכר מעשיו ואמונתו חקוקים בליבנו.

מויש גנץ, הבן